

Kotikaupunkimme

Kotikirkkomme

Paavolan kirkko. Kuva: Kirsti Vähäkangas

Sofian kirkko Paavolassa

Ensi kesänä vietetään kirkon 250-vuotisjuhlaa

Hautausmaanhoitaja Tuula Pellikka esittelee Paavolan kirkkoa kipakan pakkasen paukkuessa ulkona. – Kirkko vihittiin käyttöön vuonna 1756, joten meillä on ensi kesänä 250-vuotisjuhlat, hän aloittaa. Juhlaohjelmaa hän ei vielä tiedä mutta lupaa, että kevään kuluessa asiasta tullaan tiedottamaan.

Paavolan nykyinen kirkko rakennettiin lähelle paikkaa, jossa oli ollut ilman piispan ja Ruotsi-Suomen kuninkaan lupaa vuonna 1691 valmistunut Pehkolan kirkko. – Ihan tarkasti vanhan kirkon paikkaa ei tiedetä, seurakuntamestarin sijaisuutta tällä hetkellä hoitava Pellikka huomauttaa. Se on luultavasti sijainnut nykyisen kirkon vieressä sankarihautojen paikalla. Kirkko ryöstettiin ja rikottiin isonvihan (1714-1721) aikana niin pahoin, ettei sitä enää saatu korjatuksi.

Sofian kirkko

Paavolalaiset rakensivat uuden kirkon talkoilla 66 päivässä. Työnjohtajana toimi omana aikanaan tunnettu kirkkojen tekijä Matti Honka Kokkolasta. Hänen apunaan ahersi 85 kyläläistä. Kirkon kustannusarvio oli 1291 kuparitalaria. Kirkon rakentamiseen tarvittu puutavara saatiin omalta kylältä. Rautatarvikkeet sen sijaan tuotiin Raahesta ja naulat Oulusta. Maalit kirkon koristamiseen ja kirkonkello piti hommata peräti Tukholmasta asti. Lääninrovasti Jakob Garvoniuss vihkki kirkon käyttöön 2.7.1756. Kirkko sai nimekseen Sofian kirkko silloisen Ruotsin prinsessan mukaan.

Paavolan kirkko on ristikirkko, jonka kaikkien sakaroiden päätypuolet ovat särmikkäät. Kirkko on väriltään valkoinen. Kirkossa on 500 istumapaikkaa. Kirkko peruskorjattiin 1955-58, jolloin se myös sähköistettiin. Vuoden 2002 kesällä seurakuntalaiset maalasivat kirkon ja tapulin talkoilla.

Pohjalaistyylisiä renessanssia noudatteleva kellotapuli valmistui vuonna 1759. Tapulissa on kaksi kelloa: Tukholmasta tuotu pieni kello vuodelta 1762 ja Bochumista Saksasta tuotu iso kello vuodelta 1910. Paavolan kirkon kelloja ei ole sähköistetty. Niitä soitetaan edelleenkin käsin. Kellojen soittotapa siirtyy suntiolta toiselle, joten seurakunnissa on erilaisia käytäntöjä. – Meillä esimerkiksi soitetaan iltakelloja kymmenen minuuttia, joissakin seurakunnissa vain viisi minuuttia, Pellikka vertailee.

Kirkon esineistöä

Paavolan kirkkoa koristaa joukko komeita kattokruunuja. Urkujen edessä roikkuu vanhin kruunuista: puukruunu vuodelta 1709. Muut kattokruunut ovat vuodelta 1735. Lahjoituksena saatu komea kristallikruunu on uusin. Alttaria valaisee kynttelikkö vuodelta 1760. Muutamiin lampetteihin on lyöty vuosiluku 1727. – Kaikki lampetit lienevät samanikäisiä, vaikka niissä ei vuosilukua olekaan, Pellikka arvelee.

- Sytytämme kaikki kynttilät palamaan jouluaamuna. Jouluevankeliumin ajaksi sammutamme sähkövalot, Pellikka kertoo ja lisää, että alttarilla ja lampeteissa poltetaan usein kynttilöitä.

Saarnatuolin tiimalasi oli aikoinaan tärkeä apuväline papille. Sillä mitattiin saarnan pituus. Paavolan kirkon taidokkaasti taotussa tiimalasissa, joka on vuodelta 1758, on neljänlaista hiekkaa. Kirkon seinällä roikkuvan kauniin vihkirijyn lahjoitti Ruukin Marttayhdistys vuonna 1957. Edelleenkin käytössä ovat ehtoollismalja vuodelta 1756, ehtoollisleipälautanen vuodelta 1757 sekä leipäastia vuodelta 1793.

Paavolan kirkossa on 19 äänikertaiset urut. Niissä on 1234 pilliä. Urut hankittiin vuonna 1988 Tuomen Urkutehtaalta Sotkamosta.

Sakastin seinää komistaa Elsi Turulan vuonna 2001 lahjoittama maalaus ”Salomonin tuomio” sekä kappalaisten ja kirkkoherrojen kuvat, joita on kertynyt tähän päivään mennessä yhdeksän kappaletta.

Toppeliuksen maalaukset

Vuoden 1765 elokuuussa [Mikael Toppelius](#) (1734-1821) nosti tilien mukaan palkan siitä, että hän oli omilla väreillään tehnyt kirkkoon maalauksia. Kirkon seiiniä ja holveja koristi lopulta kuutisentoista Toppeliuksen maalausta, jotka kuitenkin peitettiin vuonna 1856, kun kirkkoa kunnostettiin.

Toppelius koristi saarnatuolin maalauksin, jotka kuvaavat neljää evankelistaa sekä apostoli Pietaria ja Paavalia. Nämäkin maalaukset peitettiin vuoden 1856 remontissa. Ne kyettiin onneksi entistämään vuonna 1946.

Toppeliukselta tilattiin lisäksi alttaritaulu, jonka aiheena oli ”Jeesus syntisten ystävä”. Taiteilija joutui työnsä kuluessa erimielisyyksiin luohualaisisäntien kanssa ja tästä sisuuntuneena hän maalasi heidän kasvonsa alttarimaalauksen kadotusta kuvaavaan osaan. Toppeliuksen maalaama alttaritaulu tuhoutui tulipalossa, kun se oli entisöitävänä Oulussa. Paavolan kirkon uuden alttaritaulun ”Jeesus Getsemanessa” on maalannut vuonna 1965 Laila Järvinen.

Toppeliuksen elämän vaiheita

Mikael Toppelius oli pohjoispohjalaista Toppilan sukua, jonka kotitalo oli Limingassa. Hän syntyi vuonna 1734 Oulussa, missä hänen isänsä Kristoffer toimi tullikirjurina ja maalarina. Äitinsä puolelta hän oli Lithoviusten pappissukua.

On todennäköistä, että Toppelius työskenteli isänsä apulaisena maalausurakoissa ja päätyi tätä kautta kirkkomaalarin ammattiin. Vuonna 1748 hän maalasi Iisalmen kirkon lehterien kaiteisiin apostolien kuvia ja Vanhan testamentin aiheita. Tämän jälkeen hän sai työtä vaikutusvaltaisten ystävien avustuksella Ruotsin johtavan koristemaalarin, Johan Paschin oppipoikana. Hän matkusti Tukholmaan vuonna 1751 ja viipyi siellä puolitoista vuotta.

Toppelius aloitti maineikkaan uransa Suomessa syksyllä 1753 tekemällä ammattimaalarin töitä muun muassa Kemissä. Toppelius koristeli maalauksillaan yhteensä 40 kirkkoa, joista suurin osa sijaitsee Pohjanmaalla.

Kirsti Vähäkangas

Lähteet: [Siiksalon seurakunnan kotisivu](#), Reino Mähönen: Kirkkomaalari Mikael Toppelius, Risto Kari ja Matti Ruotsalainen: Kirkkomaalarit, Tuula Pellikka: Asiakirjat ja haastattelu

Juttu on julkaistu Raahelaisessa 29.3.2006 - [Sivun sisältöä ei päivitetä.](#)

[Kotikirkkomme](#)

[Ookko kuullu](#)

Kotikaupunkimme

